

Uit: Kwartaalblad 47 (2005) Het Drentse Landschap

De kerk van Blijdenstein

Cor Rodenburg*

De kerk van Blijdenstein? Ik dacht alle hoeken en gaten van Drenthe te kennen, maar nu was er ineens een naam die ik niet direct kon thuisbrengen. Toch klonk ze niet onbekend. Het dorpenregister van de provincie bood uitkomst, bij Ruinerwold. “Een buurtje bij het dorp met een hervormde kerk”, zo geeft de Encyclopedie van Drenthe aan, net als Buitenhuizen en Kraloo.

Blijdenstein is al heel oud, zo blijkt uit een oorkonde uit 1152. Door de veenontginningen woonden er op een gegeven moment zoveel mensen dat in dat jaar een parochiekerk kon worden gesticht. De kerk werd gewijd aan Maria Magdalena. Het gebouw bevindt zich buiten het dorp. Volgens de overlevering komt dat omdat de Wijk en Ruinerwold gezamenlijk een kerk zouden bouwen, redelijk in het midden. Kerkhistoricus dr. J. Boneschansker vindt dat een aardig verhaal, maar gelooft meer in een beslissing van het klooster te Ruinen. Dat ‘de Wijkers’ in Blijdenstein gekerkt hebben staat wel vast, maar onbegaanbare ‘wegen’ maakten een normaal kerkbezoek moeilijk. De Wijkers gingen op den duur kerken in het nabije IJhorst. Bekende Wijkers auteurs als Jan Poortman en W. Koops spraken in hun publicaties over HUN kerk in IJhorst. In 1331 maakte ook Koekange zich los van de parochiekerk. Ook voor hen gold dat de ‘wegen’ in de lange winters totaal onbegaanbaar waren en met bootjes – er is een haventje bij de kerk – was het ook nog niet zo gemakkelijk.

Bartelds kerk

Vier eeuwen later werd kerk door brand verwoest. Er kwam een nieuw godshuis, maar dat werd niet meer gewijd aan Maria Magdalena maar aan Sint Bartholomeus. Maria Magdalena was in de loop der

tijd zo door het pauselijke Rome verfoeid dat haar naam niet te handhaven bleek. Maar waarom kozen ze voor Bartholomeus? Misschien omdat de opening rond zijn geboortedag, 24 augustus, viel. Veel Hugenoten zullen zijn naam met afschuw uitspreken. In de nacht van 23 op 24 augustus 1572 werden in Frankrijk namelijk duizenden Hugenoten door Bartholomeus vermoord. De gebeurtenis staat bekend als de Bartholomeusnacht. Het jaar 1572 zal toch niet het stichtingsjaar van de kerk zijn? In Ruinerwold hebben ze het mogelijk daarom liever over de Bartelds kerk.

Van Romaans naar gotisch

Nabij de monumentale kerk is een verenigingsgebouw Munnekeweer, vernoemd naar de boerderij die ooit bij de kerk hoorde en die door monniken werd beheerd. Het kerkpad naar de zijgang is nog voorzien van 'duivelsroosters', om te voorkomen dat loslopend vee op het kerkhof kon komen. In de vijftiende eeuw ging men over naar de gotische stijl, de Romaanse daarmee verlatend. De kerk kreeg een 'Drentse toren', zoals er meer in die tijd in de provincie verrezen naar het idee van de Ruiner bouwmeester Johannes.

Er werden regelmatig vergrotingen en aanpassingen doorgevoerd. Er zijn nog tal van oorspronkelijke details, zoals een Romaans rondboogram met daaronder een (dichtgemetseld) 'leprozenraam'.

Besmettelijke zieken konden hierdoor toch nog het altaar zien.

In 1624 was de kerk weer een bouwval. Pas in 1672 begon men aan herstel. In 1730 leed de toren onder een brand en kreeg daarna de karakteristieke piramidespits. In 1817, toen een paar stenen uit het gewelf vielen, kregen een paar timmerlieden de opdracht om een nieuw gewelf te maken. Er kwam een houten tongewelf, dat de kerk nog altijd siert. Maar het vervangen stenen gewelf mankeerde eigenlijk niets...

Opmerkelijke zaken

In de toren hangt een echte Van Wou-klok uit 1506. Er zijn in en bij de kerk meer gedenkwaardige zaken. De kerk bezit ook een heus Van Oeckelenorgel uit de negentiende eeuw. Er is een zeventiende eeuwse preekstoel met koperen doopvont, een symbolische combinatie. Opvallend is dat in de beschrijving zaken staan die bijna uit het boek van Belonje-Westra van Holthe over genealogische en heraldische gedenkwaardigheden lijken te zijn overgenomen, zonder dat het boek bij de bronnen wordt vermeld. De consistoriekamer was ooit een kolenhok, daarvoor een bidcel, zo neemt men aan. De

consistoriekamer is de winst van de restauratie. Bij de preekstoel bevinden zich twee tegeltableaus uit een boerderij te Haakswold, die de geboorte van Jezus alsmede de kruisiging laten zien. Het is niet ondenkbaar dat ze in Makkum zijn vervaardigd. Kerkenkenner dr. Regn. Steensma vindt dat Ruinerwold een vriendelijk kerkje heeft met een statig interieur. Ds. De Boer zal het met hem eens zijn geweest. Hij schreef in 1921, na de restauratie, trots: “Na het herstel was het een van de mooiste kerken van Drenthe”. Het is nog steeds een pareltje, al heeft het vaak moeten lijden door branden en oorlogshandelingen. Van de kerk van Maria Magdalena is geen steen meer teruggevonden, al zou een stukje muurwerk misschien nog naar de oorsprong kunnen leiden...

De bokkenpoten van de duivel

In de Middeleeuwen geloofde men sterk in het bestaan van de duivel. Uiteraard was het voor de duivel niet toegestaan om het kerkhof te betreden. Stel je eens voor wat voor streken hij zou kunnen uithalen... Gelukkig was het vrij simpel om de duivel van het kerkhof te weren. Met zijn bokkenpoten zou de duivel niet over een ijzeren rooster kunnen gaan en de laatste rustplaats van de doden kunnen verstoren. Bijkomend voordeel was dat het ervoor kon zorgen dat het loslopende vee niet het kerkhof op zou gaan. Slechts op enkele Drentse kerkhoven zijn de duivelsroosters blijven liggen, zoals op het kerkhof van Blijdenstein.

** C.Rodenburg is vrijwillige medewerker van Stichting Het Drentse Landschap.*

Stichting Het Drentse Landschap behartigt ook de belangen van de Stichting Oude Drentse Kerken.

Foto's: Melle Burema